

Ekonomi Programını Gözden Geçirmek Gereği

Fatih ÖZATAY

Son yazımda ekonomi programının temel açmazını tartışmıştım: Tasarruf düzeyi yetersiz olan bir ülkede reel faizin çok düşük bir düzeyde olması –hatta eksi bölgede kalması- isteniliyor. Başka açmazlar da var. İçinde bulunduğumuz düşük büyüme ve yüksek işsizlik oranı ortamından bir an önce çıkmak için uygulanmak istenilen politika, programın Türkiye’yi dış borçlanmaya bağımlı yapıdan kurtarmak nihai hedefi ile de çelişiyor. Şöyle:

Bir an önce büyüme oranını artırmak ve işsizliği düşürmek için özel tüketim harcamalarına bel bağlanılıyor. Bu nedenle hem reel faiz düşük tutulmaya çalışılıyor hem de tüketici kredileri pompalanıyor. Bir yandan kamu bankaları eliyle tüketici kredileri büyük bir hızla artırılırken özel bankaların da kervana katılmaları için çeşitli önlemler alınıyor.

Üretim ve ihracat kapasitesini artırıcı yeterince yatırım yapılmayan bir ortamdayız. Hızlı tüketim artışı, iç pazara satışın cazibesini artırıp bu cazibe yokken ihracata yönelecek olan şirketleri bu arayıştan caydırma riski taşıyor. Dolayısıyla, döviz gelirlerimizi artırarak daha az dış borç kullanma arayışı yara alıyor. Bir açmaz bu.

Hızlı tüketim artışına bel bağlamanın getirdiği ikinci açmaz ise bu politikanın dış borçlanmayı artırıcı niteliği. Tasarrufu cezalandırıcı reel faizin yanı sıra bir de tüketici kredilerini pompalayarak hem tüketim malı ithalatını hem de yerli tüketim malı imalatında kullanılacak ara malı ithalatını artırılıyorsunuz. Döviz talebi ve dolayısıyla dış kaynak talebi yükseliyor. Oysa dış borçlanmayı temel amacınız ile çalışmayacak bir düzeyde tutmak isterken, yaptığınız dış borçlanmayı mümkün olduğunca üretken yatırımlar için yapmanız mantıklı olur. Dolayısıyla, bu politika ile bizatihi ihracata yönelik yeni kapasite oluşturulması sınırlanıyor.

Hem son yazımda hem de bu yazıda belirttiğim açmazlar açık ki aynı zamanda yetersiz üretken yatırımlar ile yakından ilgililer. Yatırım, sadece fon bulmak ya da bu fonun maliyeti (faiz) meselesi değil. Diyelim ki kredi faizleri çok düşük düzeyde ve bu faizden ‘istenildiği’ kadar borçlanmak mümkün. Peki, istek var mı? Yatırım yapma isteği olması için yatırımcıların ileriye mümkün olduğunca net şekilde görebilmeleri gerekir. Yetmez, yatırım ortamını belirleyen diğer unsurlar da bu isteği geliştirici yönde olmalı. İlk akla gelenler elbette oyunun kurallarının sık sık değişmemesi, o kuralların adil olması ve Trump ve benzeri şahsiyetlerin tweetlerinin olumsuz etkilerine karşı bağımsızlığı olan bir dış politika ve ekonomi.

Kural hakimiyeti, adil kurallar ve dış politika elbette ekonomi programının (çok büyük ölçüde) dışındaki konular. Ama ‘bağımsızlık’ meselesi öyle değil. Dış şoklara karşı bağımsızlığı artırmak önemli ölçüde ekonomik kırılganlıkları azaltarak mümkün. Uygulanan programın bir açmazı da bazı unsurlarının kırılganlıklarımızı artırma potansiyeline sahip olması. Mesela döviz kurunu kontrol altına almak için kullanılan bazı mekanizmalar sürdürülebilir değil. Hazine’nin kamu bankalarına yaptığı sermaye desteğinin biçimi ya da Merkez Bankası’nın sistemden para çekici konuma gelmesinin arkasındaki nedenler yeni kırılganlık tohumları ekebilir.

Uygulanan programı bu açmazlar çerçevesinde gözden geçirmekte ve revize etmekte yarar var.

30 Ocak 2020 / DÜNYA 2020/9